

ประวัติและความเป็นมาของเทศบาลเมืองลพบุรี

เทศบาลเมืองลพบุรี ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำลพบุรีในท้องที่ตำบลท่าหินและตำบลทะเลชุบศร เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลเมืองลพบุรี ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมืองลพบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2478 มีพื้นที่ 0.900 ตารางกิโลเมตร หรือ 504 ไร่ อาณาเขตตั้งแต่วังรุดไฟสายเหนือไปทางทิศตะวันตกถึงแม่น้ำลพบุรี หรือในท้องที่ตำบลท่าหินในปัจจุบัน

เทศบาลเมืองลพบุรี ได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาล 2 ครั้ง โดยครั้งแรก ได้มีพระราชกฤษฎีกายกขยายเขตออกไปรวมท้องที่ตำบลโคกกระเทียม ตำบลเขาพระงาม ตำบลท่าศาลา ตำบลป่าตาล ตำบลท่าแค ตำบล

เขาสามยอด เมื่อปี พ.ศ. 2487 นับเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล และมีสภาพเป็นท้องนา ป่า และเขา เกินกำลังที่เทศบาลขนาดเล็กจะปกครองดูแลและทำนุบำรุงได้ทั่วถึง จึงได้มีพระราชบัญญัติ เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเสียใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2497 ให้ลดพื้นที่เขตเทศบาลลง คงเหลือแต่ตำบลท่าหิน และเฉพาะบางส่วนของตำบลทะเลชุบศร ตั้งแต่ด้านตะวันออกของทางรถไฟสายเหนือ ถึงวงเวียนเทพสตรีอันเป็นที่ตั้งอนุสาวรีย์สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และที่ตั้งศาลากลางจังหวัดในปัจจุบันมีพื้นที่ทั้งหมด 6.85 ตารางกิโลเมตร

สำนักงานเทศบาลเมืองลพบุรี เดิมไม่มีสำนักงานถาวร มีการย้ายสำนักงานหลายครั้ง ครั้งแรกอาศัยที่ศาลากลางจังหวัดเป็นที่ทำการ ซึ่งตั้งอยู่ที่ พระที่นั่งพิมานมงกุฎในบริเวณวังนารายณ์ราชนิเวศน์ แล้วย้ายไปอยู่โรงเรียนเทศบาลบ้านท่าหิน เมื่อคราวสงครามเอเชียบูรพาได้ย้ายไปที่ทำการประปาเทศบาล ถนนปรารค์สามยอด แล้วย้ายอีกครั้งหนึ่งไปอยู่ที่บ้านพักปลัด สุขาภิบาล หลังจากได้ย้ายหลายครั้ง เทศบาลได้ซื้อที่ดินแปลงหนึ่งสำหรับปลูกสร้างอาคารขึ้นที่ถนนนารายณ์มหาราช ตำบลทะเลชุบศร มีเนื้อที่ 9 ไร่ 1 งาน 56 ตารางวา เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2491 ในราคา 400,00 บาท และได้กู้เงิน ก.ส.ท. จำนวน 510,000 บาท สำหรับก่อสร้างอาคารสำนักงานและก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2499 ใช้เป็นที่ทำการในปัจจุบัน

สัญลักษณ์ สำนักงานเทศบาลเมืองลพบุรี

สัญลักษณ์ปัจจุบัน

สัญลักษณ์แบบเก่า

อธิบายตราเครื่องหมายของสำนักงานเทศบาลเมืองลพบุรี

ดวงตราเครื่องหมายของเทศบาลนี้เป็นรูปพระนารายณ์ทรงศร เพราะเมืองลพบุรีสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นผู้ทรงสร้างขึ้นและโดยที่มีเรื่องรามเกียรติ์ที่ว่าพระนารายณ์อวตารมาเป็นพระรามช่วยมนุษย์รบกับยักษ์ (ทศกัณฐ์) เทศบาลจึงได้กำหนดดวงตราเครื่องหมายเป็นรูปพระนารายณ์ทรงศร เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่เมือง และเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

วินิจฉัยเกี่ยวกับตรารูปพระนารายณ์ทรงศร

พระนารายณ์ทรงศรหรือพระนารายณ์ทรงปืน เป็นเทวรูปสัมฤทธิ์หล่อขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบันประดิษฐานอยู่บนเกยพระคชาธาร ด้านหน้าพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (พระราชวังบวรสถานมงคลเดิม) อนึ่ง รูปพระนารายณ์ทรงปืนนี้ยังเป็น ตราพระราชลัญจกรในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังปรากฏเป็นลายหน้าบันหอรงวังบวรวิเศษ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม อีกแห่งหนึ่ง

จากหลักฐานข้างต้น จะเห็นได้ชัดว่ารูปพระนารายณ์ทรงปืน นั้น เป็นของเนื่องในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และประจำพระราชวังบวรสถานมงคลโดยเฉพาะ ฉะนั้นจึงไม่เป็นการสมควรที่สำนักงานเทศบาลเมืองลพบุรีควรจะนำมาใช้เป็นตราเครื่องหมายของสำนักงานฯ

กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร จึงออกแบบเป็นรูปพระรามยกศร (พระนารายณ์อวตาร) ซึ่งได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสมกว่า ทั้งนี้ เพื่อให้มีความสัมพันธ์และมีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปพระนารายณ์ทรงศร ในดวงตราประจำจังหวัดลพบุรีด้วย

ขนาด	เป็นตรารูปกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 15.07 เซนติเมตร และอาจย่อลงเล็กลงเท่าไรก็ได้ตามความประสงค์
รูปลักษณะ	ตรงกลางมีรูปพระราม (พระนารายณ์อวตาร) ยกศรขี่อมหาธนูโมลี เป็นศรของพระอิศวร ที่ทรงใช้ปราบยักษ์ตรีบุรุม แล้วประทานไว้ที่เมืองมิลลา ต่อมาท้าวชนกจักรวรรดิเจ้าเมืองมิลลาได้ใช้ศรเล่มนี้สำหรับเลี้ยงทายหาคู่อภิเษกให้นางสีดาและพระรามเป็นผู้ยกได้ ครั้นถึงจึงยื่นพระหัตถ์ขวา อันมีลักษณะประภัสสร งามดั่งวงแหวนเพชร อันมหาธนูสิทธิศักดิ์ จะหนักพระหัตถ์ก็หาไม่ ยกขึ้นได้คล่องว่องไว ภูวนายกกวัดแกว่งสำแดงฤทธิ์ วรรณคดีไทยรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 โรงพิมพ์คุรุสภา เล่ม 1 หน้า 388 และมีลายช่อกนกประกอบอยู่สองข้าง เบื้องบนมีอักษร "สำนักงานเทศบาลเมืองลพบุรี" เบื้องล่างมีอักษร "จังหวัดลพบุรี"
ความหมายของสี	สีพื้นเป็นสีเหลืองนวล (นวลจันทร์) หมายถึงสีประจำวันจันทร์ ซึ่งตรงกับวันประสูติของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ตามหลักฐานในพระพงศาวดาร
หมายเหตุ	หากจะพิมพ์บนหัวกระดาษเป็นลายเส้นสีเดียว ควรใช้สีเขียว อันเป็นสีแสดงสัญลักษณ์ของเทศบาล

กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร

